

Главни разлози радничких протеста у Европској унији

Грчка

Драстичан пад животног стандарда. Пуно говори чињеница да је учешће плата и пензија у БДП у последњих неколико деценија опало за више од 10%. Мерама владе минимална плата смањена је за 22%, што је за собом повукло и постепен пад плата у читавом приватном сектору. Пензије су такође смањене за 20% - синдикалне анализе указују да у задње три године губитак на страни плата износи већ 45%. Посебно је јак био удар на инвалидске пензије. Уз то, држава је пензионере принудила на плаћање партиципације приликом коришћења здравствених услуга.

Отпуштено је више хиљада јавних службеника. 80.000 њих радило је на одређено време и њихови уговори нису обновљени. Очекује се још 150 хиљада отказа у државном сектору.

Смањене су и замрзнуте плате око двеста хиљада државних службеника. Циљ ове мере била је уштеда од двеста милиона евра ове, и 400 милиона евра следеће године. Унапред је забрањено свако повећање зарада ових категорија запослених, чиме се унапред поништавају и све одредбе колективних уговора које би му противречиле. Зараде у приватном сектору замрзнуте су на основу одредби општег колективног уговора о запошљавању потписаног 15. јула 2010 који је одмах затим претворен у закон. Уклоњена је свака могућност повећања зарада на нивоу грана и предузећа – без обзира на стање у њима или мишљење послодавца и запослених. Тек јула 2012. плате ће моћи бити повишене за износ просечне годишње инфлације у Европи.

Смањене су надокнаде за незапосленост.

Знатно су смањени износи који иду као помоћ локалним заједницама (чије су активности умногоме доприносиле животном стандарду грађана).

Сужавање радних права. Тренутно су у игри сва достигнућа за која су се радници, борбом и преговорима, изборили током претходних деценија.

Грански колективни уговори желе се заменити индивидуалним уговорима о раду, иде се на све флексибилније облике запошљавања где су радници препуштени самовољи послодавца у погледу радног времена и отпуштања, недеља се све чешће претвара у радни дан.

Редукован је број занимања везаних за бенефицирани радни стаж.

Продужен је радни век (до 65 година, уз 40 година радног стажа).

Смањење улоге синдиката. Социјални дијалог у целини је на најнижем могућем нивоу пошто се о свему одлучује уским круговима технократске елите (која фактички управља земљом). Синдикати се за мало шта још питају, а прети им и одузимање средстава која су им годинама (аутоматски) преливана из буџета (за синдикалну стамбену изградњу, режијске трошкове, социјални туризам и сл.).

Порицање права на колективно преговарање. Промењен је метод утврђивања минималне зараде, како на националном, тако и на гранском нивоу. Нови систем уводи директну интервенцију државе и знатно ограничава слободу колективног преговарања, којим се минимална зарада (у приватном и јавном сектору) утврђивала на дуже време.

Уговори који истичу често се не обнављају. Без колективних уговора грчки радници ће бити осуђени да раде у систему у коме ће главне смернице давати правилници и индивидуални уговори о раду. Постоји реална бојазан да би у таквој ситуацији у многим случајевима плате могле да буду смањене и за 40% .

Комерцијализација друштвених делатности. Најбољи пример је здравство. Реформе које се ту спроводе прете да доведу до погоршања здравствених услуга, губитка радних места и претварања здравља у робу. На дневном реду су:

- смањење буџетске подршке здравству
- повећање доприноса које ће запослени бити обавезни да уплаћују у фонд здравственог осигурања
- спајање или гашење великог броја здравствених установа.
- увођење тржишних цена здравствених услуга и све већа партиципација при њиховом коришћењу

Притом ће бити све мање запослених на неодређено време, а све више оних који ће бити принуђени да раде флексибилно (привремено, повремено и сл.)

- често пребацивање запослених ван места сталног боравка услед недостатка радне снаге. Све ово ће имати негативне последице по квалитет услуга, па ће велики број осигураника бити просто присиљен да се окрене приватном сектору и додатно исцрпљује своје већ осиромашене кућне буџете.

У образовању је предвиђено затварање или спајање око две хиљаде школа, што ће довести до великих отпуштања, пренатрпаности одељења и додатног оптерећења просветних радника.

Приватизација јавних предузећа. Пред распродајом су јавна предузећа која су одувек и свуда била упориште социјалне једнакости и правде и ослонац „државе благостања“. Под притиском међународних финансијских институција и западних партнера влада се сагласила и са продајом најрентабилнијих објеката инфраструктуре, па и читавих привредних грана које су деценијама биле у власништву или под контролом државе. Добијена средства прикупљаће се у специјалном фонду, а влада сматра да ће на овај начин до 2015 успети да заради 19, а до завршетка читаве акције, 50 милијарди евра.

Први на удару су државна банка, луке у Пиреју и Солуну, атински и солунски водовод, државне рафинерије, атински аеродром, аутопутеви и рудници (концесије). Влада се сагласила да прода и 10 % акција свог Телекома немачком Дојче телекому.

Предвиђене су и приватизације железнице, градског и међуградског превоза које ће са собом донети драматичан раст цена карата, затварање „нерентабилних“ (а народу итекако потребних) линија, укидање бесплатних карата за бројне категорије корисника.

У последње време говори се и о могућности продаје државног земљишта вредног 43 милијарде евра и приватизацији државне лутрије из које се у буџет уливало готово 3 милијарде евра годишње. Свечана“ распродаја земље почела је припремом аукције за уступање (на сто година) 48 хектара државне земље на једном од најлепших грчких острва – Крфу.

Реформа пореског система. Повећан је ПДВ: тамо где је био 5,5 % сада је 6,5, где је био 11 % сада је 13, а где је био 19 сада је 23 %. За трећину су подигнуте акцизе за гориво, дуван и алкохол.

Најнепопуларнији је нови порез на некретнине који је и изазвао најжешће реакције синдиката и јавности у целини. Порез се односи на куће и станове који су у овој земљи 70% у приватном власништву. Влада се нада да ће на тај начин успети да годишње убере додатне 2,4 милијарде евра, а да би се порез успешно убирао било је предвиђено да се наплаћује уз рачуне за струју! Сматрало се да ће претња искључењем струје омогућити да се непослушни лакше натерају на поштовање закона.

Погрешна привредна политика. Иако све говори у прилог тезе да је повећање домаће тражње једини пут који води увећању производње, све владе се упорно држе рестриктивних економских политика које земљу само даље увлаче у депресију. Прошле године забележен је пад индустријске производње од 2,9%. На дужи рок стање је још озбиљније: у односу на првих шест месеци прошле године производња је у периоду јануар-јун 2012. смањена за читавих 5,6%. Чињеница да је тај пад мањи у односу на онај који је прошле године забележен у односу на претпрошлу, слаба је утеха радницима који су изгубили посао и чије плате све више клизе ка просеку карактеристичном за европски Исток. При свему овоме незапосленост је достигла рекордни ниво од 25 %.

Шпанија

Поред Грчке која је била апсолутни рекордер у пуњењу светске штампе у свим ситуацијама када се говорило о кризи и кризи дугова, Шпанија се фактички нашла одмах иза ње. Разлог за овакву „популарност“ Шпанија је стекла захваљујући влади премијера Маријана Рахоја, огромној, односно највећој стопи незапослености у ЕУ и изузетној борбености синдиката и грађана за освајање демократије и заштиту права.

Аларм за узбуну шпанске јавности прво је дало наметање грчког сценараја, који фактички значи спасавање банака и отварање Пандорине кутије проблема услед сталног притиска и демонтаже социјалне државе. Наиме, од када је Тројка (Међународни монетарни фонд, Европска централна банка и Европска комисија) преузела бригу о Шпанији, ствари се само убрзано погоршавају. Стопа незапослености је прешла ниво од 25%, очекују се даља велика отпуштања и нико више није сигуран шта доноси будућност. Међу младима је још горе: ту је стопа незапослености око 50%. У земљи која је донедавно била осма привредна сила света, анализе показују да ће шпанска привреда ускоро доживети крах великих размера, при чему средстава за њено избављење једноставно неће бити – она су превелика и немогуће их је прикупити. Укупни банкарски дуг земље износи 170% БДП-а, огромна

маса потраживања којима располажу изгледа да никада неће бити враћена, а капитал почиње убрзано да напушта земљу. Проблем отежава чињеница да су светске агенције за процену спустиле кредитни рејтинг Шпаније и сврстале је међу проблематичне земље, што итекако отежава долажење до нових кредита.

„Тројка“ је влади поставила 32 услова које мора да задовољи да би дошла до нових средстава. Тако је ПДВ повећан са 18 на 21 посто, помоћ незапосленима после седмог месеца ће бити мања за 10 посто, укинуће се традиционална тринаеста плата државним службеницима, а радни век ће бити експресно продужен до 67. године живота. Притом ће контролне мисије „Тројке“ свака три месеца до танчина прегледати пословање државе и пратити у којој мери се смањује буџетски дефицит. Додуше, рок за његово свођење на утврђену меру од 3 посто померен је за годину дана – до 2014. – при чему је дозвољено да он ове године уместо предвиђених 5,3 буде читавих 6,3 посто.

Поред ових рестрикција, десничарска влада са премијером Рахојем на челу смањила је субвенције рударској индустрији за 64 одсто – са 703 милиона на 253 милиона евра. Овим је прекршен и заправо је престао да важи петогодишњи план за споразум у сектору угља, који су прошле године потписали синдикати и влада. Мерама владе најтеже је погођена планинска гранична регија између Астурије и Кастиље где је више од 8 хиљада рудара остало без средстава за живот. Дрastiчно смањивање субвенција индиректно је погодило још 30 хиљада радних места, а значајне су рестрикције и у образовању и здравству.

Круг се затворио и мере штедње за које су министри нове владе тврдили да ће Шпанију извући из ћорсокака већ су се показале као кочница раста производње и запослености. ММФ за 2012. предвиђа пад БДП-а од 1,2, а за 2013. чак од 1,7 посто.

Оваква ситуација изазвала је велико незадовољство грађана и синдиката. Организовано је низ протеста и шетњи у око 55 градова шпаније и то више пута, а протесте су предводила две најзначајније синдикалне централе - УГТ и Радничке комисије. Пароле под којима су протести, који су у појединим случајевима прерасли у праве демонстрације и брутални обрачун полиције углавном су биле : «НЕ мерама штедње», «Руке у вис, ово је пљачка», «Вратите нам демократију», «Нико нас није питао, а ми плаћамо цену»....

Од власти се тражи примена „Друштвене повеље о заштити државе благостања и јавних служби“ коју су заједнички донела два највећа шпанска савеза, УГТ и Радничке комисије. Тежиште протеста усмерено је против мера владе које доводе у питања вишедеценијска права грађана у сфери здравства и образовања (на удару су се нашле уштеде на бесплатним лековима за старије особе на којима држава намерава да уштеди око 10 милијарди евра). Уз то, подигнут је ПДВ, а доприноси за социјалне фондове смањени. Синдикати владине потезе сматрају ударом на демократску и социјалну шпанску државу установљену по паду диктатуре седамдесетих година прошлог века.

Протесте у Шпанији предводе две синдикалне централе Генерални савез рада (УГТ) и Радничке комисије (ЦЦОО), који у томе уживају подршку више од 900 организација грађанског друштва посвећених остварењу социјалне правде и истинске слободе за све. Уз раднике су пензионери, студенти и незапослени. Поред тога, сви су се организовали у јединствен фронт под називом „Побуна“. Протести су указали на једну од главних противречности савременог света – претварање демократије у власт политичких елита. Зато Шпанци траже референдум о мерама владе које разарају земљу и њену будућност, а које владајућа партија у својој предизборној кампањи уопште није помињала. Они траже да интереси земље буду испред интереса Уније, који су пре свега интереси крупног капитала.

До сада је организовано више протеста, генерални штрајк, као и фасцинантан марш рудара који је трајао 23 дана и где су рудари из рудника пешке стигли у Мадрид. Председник УГТ-а Мендес истакао је да „овај скуп није крај, већ тек почетак

покрета за демократију и социјалну државу“. Он је истакао спремност синдикалаца да свуда – до најмањих градова и најудаљенијих села - шире истину о постојању алтернатива о томе што владајуће европске врхушке представљају као нужно и непроменљиво. Најважније је да влада схвати да се народ више не мири са пасивним прихватањем свега што му се намеће и да је спреман да се мобилише и бори за своја права.

Италија

И овде су главни разлог гнева Италијана мере штедње, поготову смањење плата и пензија и нова отпуштања која се све више називају „реформа тржишта рада“. Откада је преузео премијерску фотељу, Марио Монти је спровео низ веома непопуларних мера усмерених на демонтажу социјалне државе и права запослених. Италијански парламент је донео одлуку о реформи која би требало да радикално промени односе на тржишту рада. Тако је под притиском Европске уније укинут и чувени члан 18. Закона о раду, у чију одбрану је, сетићемо се, 1999-те устала читава радничка Италија. И победила. Ради се о члану који је послодавцима одузимао право да раднике отпуштају без аргументованог образложења.

Аналитичари се прибојавају да ће ова непопуларна реформа изазвати политичку кризу и раст друштвених напетости. Иако, послодавци тврде да је упорно држање члана 18. довело до стагнације на тржишту рада, да су млади све теже налазили посао, да је све већи број њих спас тражио у иностранству, и што је најгоре – да су страни инвеститори почели да напуштају земљу, одлука о укидању овог члана учинила је да се у једном дану Италија врати неколико деценија уназад и највероватније крене у сусрет социјалним немирима чији је исход тешко сагледати. Једна од најзначајнијих последица је и отказивање колективних уговора чиме је озбиљно доведен у питање социјални дијалог и колективно преговарање.

Мере које је спровела влада само су смањиле број запослених и озбиљно довеле у питање економски раст. Незапосленост и даље расте. А међу младима она расте још брже: 36 одсто Италијана млађих од 25 година тражи посао. И код младих до 35 година ситуација није много боља, јер према истраживању које је спроведено на репрезентативном узорку они су углавном ангажовани на хонорарним пословима са привременим уговорима на три или шест месеци, који се продужавају. Тако се ионако тешка ситуација на тржишту рада још више погоршава. Аналитичари тврде да је италијанско тржиште рада друштво са две касте. На једној страни су старији државни службеници, а на другој млади, који ретко успевају да се изборе за стално радно место. У таквој ситуацији чини се да је влада изабрала погрешно решење кроз флексибилнију реформу тржишта рада. Од најаве да реформа омогућава више флексибилности у оба смера, јер ће заштита запослених бити боље распоређена - од оних који су превише заштићени до оних који су без заштите, за сада је једино сигурно да ће отпуштање бити једноставније.

Поред тога, није постигнута ни отвореност привреде, која може да се носи са конкурентима. Под притиском домаће јавности а због све чешће делокализације италијанских фирми на Исток, Фијат је решио да остане на тржишту у Италији, упркос томе што ове године очекује губитак од 700 милиона евра у Европи.

Међутим, упркос лошим ефектима економске и социјалне политике, после удара на радничка права и неутрализације члана 18. Закона о раду, влада премијера Монтија наставља са демонтажом италијанске социјалне државе. Управо је најављен нови пакет мера који ће по свему судећи много више задовољити захтеве банкара и канцеларке Меркел, него италијанске раднике и грађане. Једна од његових главних ставки предвиђа „сечу“ средстава намењених јавном сектору у висини од 26 милијарди евра. Ово ће се итекако одразити на запослене, с обзиром да пакет предвиђа отпуштање преко триста хиљада државних службеника који су до сада

били на бранику „демократске републике засноване на раду“ (како Италију дефинише 1. члан важећег Устава). Отпуштања ће бити импозантна пошто се ради о 10 посто запослених у јавном сектору.

Они који успеју да задрже радна места мораће да се помире са смањењем плата од 20 посто. План предвиђа и смањење броја општина за половину, умањење трошкова за војску од 10 посто, укидање и спајање бројних судова и филијала пореских служби. За утеху је једино то што је повећање ПДВ-а са 21 на 23 посто (које би највише требало да погоди оне са најмањим примањима) остављено за 2013.

Карактеристика протеста у Италији је да их предводе синдикати и пензионери. За сада протесте углавном организује синдикална централа ЦИГЛ, док су друге две: ЦИСЛ и УИЛ по страни и желе преговоре са Владом. Иначе, у последње три године није постигнуто синдикално јединство које је било изражено крајем деведесетих и почетком двехиљадитих, када је «здружена синдикална акција» извојевала велику победу. Карактеристика италијанских протеста је свакако масовност, а лоши услови и нова отпуштања посебно у аутомобилском сектору и металској индустрији, као и јавним службама поново су у одбрани права извели Италијане на улице. Основне пароле су: «НЕ мерама штедње», «Вратите нам наша права», «Хоћемо члан 18», «Образовање и здравље за будућност» и друга. У појединим градовима дошло је и до сукљавања са полицијом, а напетост је било и на Сицилији, мада бруталност полиције није била тако испољена као у Шпанији.

Португалија

Радници су протестовали пре свега против „сече“ буџетских средстава која погађа пре свега радна места, животни стандард, права запослених и квалитет здравствених и образовних услуга.

Пад стандарда и сужавање права. Поред укидања (и то најмање током следеће две године) 13-те и 14-те плате (пензије) државним службеницима, пензионерима и свима осталима чије плате прелазе 1000 евра, Влада је најавила и генерално смањење плата за 5 до 30%, продужење радног дана за пола сата и умањење божићног додатка за 50%.

Урушавање друштвених делатности. Само у образовању је предвиђено смањење давања из буџета у висини од 200 милиона евра, али ће бити умањена и средстава за подршку локалним предузећима.

Најдалекосежније су промене везане за фонд здравственог осигурања: радници ће убудуће у њега уплаћивати више (18 уместо 11 одсто), а послодавци мање (18 уместо 23,7 одсто). На тај начин ће запослени на годишњем нивоу остати без једне плате, при чему им се прети и потпуним укидањем традиционалног божићног додатка (еквивалента тринаесте плате).

Приватизација јавних предузећа. И не само то: један од захтева страних поверилаца је и приватизација свега што је остало од јавне и комуналне својине, свега што су радници после „Револуције каранфила“ успели да извојују и чијим би нестанком изгубили значајан ослонац својих права. Тако ће се морати приватизовати велики број јавних предузећа – аеродроми, локална авио компанија (ТАП), предузећа у области енергетике, државна осигуравајућа друштва и вода (извори воде и њена дистрибуције, при чему ће бити примењен систем концесија).

Убрзано се иде ка приватизацији железничког саобраћаја и престоничког метроа која ће довести до смањења плата, продужавања (за пола сата) радног времена, укидања одређеног броја неопходних линија и затварања великог броја радних места.

Погрешна економска политика. За разлику од Синдиката који излаз види у реструктурирању дуга (смању каматних стопа и продужењу рокова исплате); у обезбеђивању приватних, али и јавних прозводних инвестиција које би обезбедиле наставак привредног раста и отварање нових радних места; у подршци националној производњи у гранама где је Потугалија традиционално јака; и у повећању куповне моћи плата и пензија што би требало да доведе до повећања тражње и динамизације домаћег тржишта – влада упорно истрајава на рестриктивној економској политици која прети да земљу одведе у рецесију. Сами контролори ЕУ предвиђају се да ће строга примена рестриктивних мера диктираних са стране, у 2012-ој довести до пада друштвеног бруто производа за преко 4%.

Губитак суверенитета земље. Синдикати све чешће спомињу и питање грубог ограничавање суверенитета земље и новог облика колонизације. Влада, предајући основне механизме економског управљања странцима, препушта земљу шпекулантима и технократама чији интереси немају ничег заједничког са интересима португалског народа. Тешко је претпоставити да странци, управљајући неком земљом, могу интересе локалног становништва стављати испред својих.

Криза демократије. Постојећи облик португалске демократије тешко да одговара свом појму: она је све мање систем где сви (на неки начин) учествују у процесу одлучивања, а све више облик управљања народом у интересу уских кругова политичке и (пре свега) привредне елите. Главни инструмент у тој манипулацији општим интересом су партије које све више личе једна на другу и спроводе програме „опоравка“ који нису у интересу народа, него капитала.

Међународно одељење СССС